Idrottsetiker och kristen humanist

Emma Strömberg intervjuade teologen Mikael Lindfelt för ett samtal om idrott och filosofi. Han tar ställning mot doping med argument om det mänskliga.

För många är teologen Mikael Lindfelt främst känd för sitt intresse för idrott ur ett filosofiskt och etiskt perspektiv. I nästan 20 år har han skrivit om idrottsetik vid sidan av annat akademiskt arbete. Efter sin doktorsavhandling ville Lindfelt skriva en artikel om idrott, men projektet bara växte och resulterade i boken *Idrott och moral* som utkom år 1999.

— Jag tyckte att det fanns väldigt lite skrivet om idrott ur ett filosofiskt och teologiskt perspektiv. Jag gick ut på helt nya vatten, berättar Lindfelt.

Den centrala frågan i Lindfelts forskning har varit att förstå de sociala överenskommelser som gör att det finns en massa etiska frågeställningar inbyggda i elitidrott. Han jämför gärna idrott med lek: Båda har en egen logik som gör att leken eller idrottsgrenen blir begriplig. Om man inte är invigd i den förstår man inte vad det handlar om, till exempel varför man sparkar en boll på en gräsplan och kramar varandra när bollen går in i ett nät. Lindfelt har på detta sätt filosofiskt försökt förstå fenomenet.

Vi gillar Bolt för att det är något mänskligt som vi vill se kunna göra en sådan här prestation. Ju mer vi kommer in på spåret att konstgjort förädla människan så blir det i något skede inte längre mänskligt intressant.

— Men när jag mejslat fram vad jag menar att finns där, blir det väldigt normativt. Inom idrottsforskningen har jag faktiskt tagit mera normativ ställning än inom teologi.

Doping är emot lekens regler

En fråga som Lindfelt starkt tagit ställning mot är att tillåta doping inom elitidrotten. Han tar till jämförelsen med lekens regler för att förklara sin syn på doping.

— För att vara med i leken måste man gå med på lekens regler. Den som inte gör det förstör lekens idé. För mig är doping samma sak. Genom att inte följa de regler som gör idrott till idrott förstör man något av idrottens själ, om vi ska använda ett sådant lite äldre uttryck.

Men frågan är inte svartvit. Lindfelt tillägger att en annan grundläggande idé i tävlingsidrotten är att man ska göra sitt bästa. Ur det perspektivet kan doping ses som en naturlig förlängning av den fysiska träningen.

Men idrotten har en historia och en tradition och har legitimerats i samhället genom vissa etiska ideal.

— Om vi skippar dem blir idrotten något helt annat än det vi känner till som idrott idag.

Om vi för resonemanget till sin spets: **Usain Bolt** springer sitt hundrameterslopp. Men det finns ju djur som springer snabbare än Bolt.

— Vad är det som säger att vi ska ha en tävling mellan människor som är proppade med olika preparat? Varför tar vi inte bara snabbaste rörliga levande varelser att tävla mot varandra? Då kunde vi konstatera att geparden sprang snabbare än Bolt. Varför hyllar vi då honom och inte geparden?

Lindfelt har också svaret:

— Vi gillar Bolt för att det är något mänskligt som vi vill se kunna göra en sådan här prestation. Ju mer vi kommer in på spåret att konstgjort förädla människan så blir det i något skede inte längre mänskligt intressant.

Frågor om det mänskliga går som en röd tråd i Lindfelts forskning. Han skrev sin doktorsavhandling om teologi och kristen humanism. För honom handlar det humanistiska perspektivet om att se de sätt på vilka det mänskliga tar sig uttryck i olika sammanhang: i religion, i idrott, i kultur, i vetenskap. I sin forskning rör sig Lindfelt i gränstrakterna mellan teologi och olika vetenskapsgrenar och fenomen i samhället, som idrott, och intresset för det mänskliga är den gemensamma nämnaren. Lindfelt har också samarbetat med naturvetare.

— I mycket naturvetenskaplig forskning saknas helt ett humanistiskt perspektiv. Därför är det viktigt för mig att vara med där och påminna om att det här också är en mänsklig verksamhet. Det är det mänskliga livet som

Mikael Lindfelt är dekanus vid fakulteten för humaniora, psykologi och teologi vid Åbo Akademi.

gör att det är meningsfullt att ställa vissa frågor också inom cellbiologi och kvantfysik.

— Men inom naturvetenskaplig forskning finns det en tendens att tala om fenomen som om de inte skulle vara mänskliga. Istället tillskriver man cellen mänskliga egenskaper: cellen är stressad, cellen vill det ena eller det andra.

Humanism i religion

Humanism och teologi är inte en given kombination. Lindfelt tänkte själv under studietiden att religion och teologi sysslar med Gud och humanism med människan och han hade en idé om att de inte var förenliga.

Men när han diskuterade graduämnen med den dåvarande professorn **Hans-Olof Kvist** nämnde denne kristen humanism. Det blev startskottet för honom att fundera över hur det gudomliga och det mänskliga är sammanbundet.

— Det beror på vilken grundposition man har inom teologin huruvida man ser att det finns en möjlighet att bejaka en humanism eller inte. Vissa teologier sätter mera tyngd i det gudomliga och andra teologier säger att alla sätt att förstå det gudomliga utgår från människan, att teologin är människans språk att försöka greppa det gudomliga. Jag är en teolog som gärna kopplar till det humanistiska, det vill säga människan som en religiöst sökande människa.

Vad är ett gott ideal?

Samtalet flyter vidare, men jag vill ännu gå tillbaka och fråga Lindfelt var teologin kommer in i hans idrottsetik?
— För mig kommer teologi in i idrottsetik för att teologi och etik alltid har varit sammankopplade. Alla religiösa samfund, liksom alla andra ideologier, pekar ut ett ideal om hur man ska leva. Frågor om vad som är ett gott liv och etiska frågor finns alltid inbyggda i teologiska resonemang.

— Från det perspektivet blir det för mig mer en etisk och filosofisk fråga som jag tar in i idrottsvärlden: Vad är ett gott ideal? På vilket sätt kan idrott bidra till ett gott liv? Vad finns det för fenomen inom idrotten som gör det svårt att leva ett gott liv?

På vilket sätt skiljer sig teologisk etik från etik inom exempelvis filosofin?
— Etik i betydelsen föreställningar och ideal om ett gott mänskligt liv har alltid funnits i teologin, liksom i filosofin. Men det finns vissa teologiska föreställningar som ger en annan nyans åt vissa etiska artikuleringar, t.ex. det kristna budskapet att älska sin nästa och att älska sin fiende. Inom teologisk etik kan man uttrycka vad det innebär att förlåta trots att den andra parten inte gör det.

Vilken roll har teologisk etik i dagens samhälle?
— För mig är det viktigt att värna om det mänskliga i olika sammanhang, att se det mänskliga värdet i olika kulturella projekt och försöka lokalisera sådana fenomen som hotar det mänskliga värdet.

Lindfelt menar att det finns många grundbegrepp inom teologin som kan ge en fördjupning i etiska frågeställningar. Han ger ett exempel från människorättsjuridiken.

— Att människor har mänskliga rättigheter ses som givet. Men sedan kommer teologer och säger att det finns något heligt i människan. Det ger en lite annan nyans och kan öppna upp ett argument till för att förklara varför de mänskliga rättigheterna är så viktiga.

Teologi och hälsa

Teologiska etiker har också en aktiv roll inom bioetik där man behandlar etiska frågor kring den medicinska utvecklingen. Där igen blir frågan om var gränsen för det mänskliga går aktuell.

— Jag har själv intresserat mig för hälsa och människors kamp för hälsa. Här tror jag att den teologisk-etiska traditionen, med idén om livet som något som är givet oss, kan bidra med perspektiv på hälsa. Exempelvis, på vilket sätt kan vi kräva god hälsa?

Hälsa visar sig också vara ett nyckelbegrepp för Lindfelts normativa ställningstaganden gällande idrott: Elitidrott som inspirerar till motion och på så sätt främjar folkhälsan är bra, och idrott som inte gör det är mindre bra.

Han kan inte låta bli att nämna vissa grenar inom friidrott som han anser att ur nationell synvinkel är ganska töntiga. Men Lindfelt räknar upp bland annat orientering och tennis som bra idrottsgrenar som har större potential att bidra till folkhälsa.

— Jag har lekt med tanken att sådana idrottsgrenar som de facto bidrar till att människor motionerar mera borde ha statsstöd medan de elitidrottsgrenar som bara har underhållningsvärde inte borde ha det.

Fotboll är Lindfelts passion. Resten är tjafs, tillägger han med glimten i ögat.

Artikeln har tidigare publicerats i *Åbo Underrättelser*.